

NOKIA

Keho

arkeologinen kartoitus ja tarkkuusinventointi 2017

Teemu Tiainen

Tilaja: Nokian kaupunki

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartta	3
Tutkimus	3
Keho, alakohde 1.....	5
Keho, alakohde 3.....	13
Keho 2.....	20
Tulos	28
Lähteet	28
Kartat	29

Kansikuva: Koeojaa 1 kaivetaan Kehon muinaisjännöksen alakohteella 1. Luoteeseen.

Perustiedot

Alue: Nokia, Kehon Pappilan alue.

Tarkoitus: Selvittää muinaisjännösten Keho (alakohteiden 1 ja 3) sekä Keho 2 pellon puoleiset muinaisjännösrajaukset.

Työaika: Maastotyö 27.–29.11.2017.

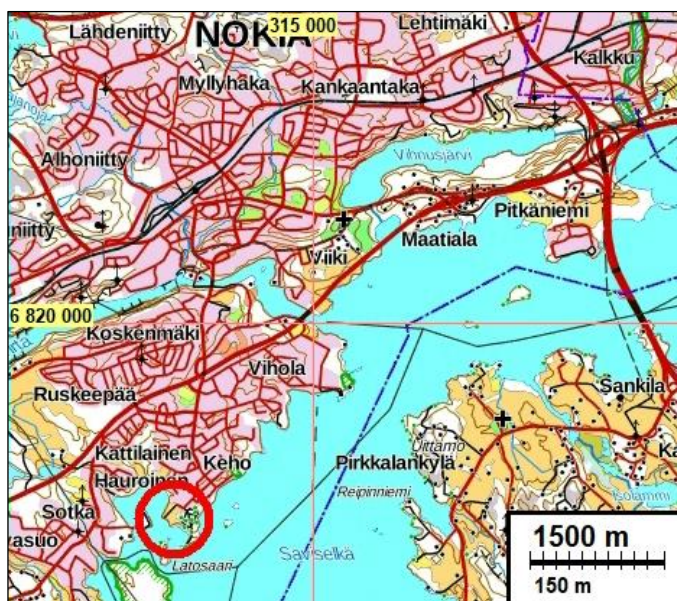
Tilaaja: Nokian kaupunki.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Teemu Tiainen, Timo Sepänmaa, Juuso Koskinen ja Johanna Roiha.

Aiemmat tutkim: Keho: J. Rinne 1904 kartoitus, J. Rinne 1905 kaivaus, H. Appelgren 1907 kaivaus, A. Erä-Esko 1948 inventointi, E. Renvall 1985 inventointi, L. Spooft 1990 kaivaus, U. Rajala 1991 kaivaus, O. Soininen 1993 hoito, U. Tupala 1993 kaivaus, M. Sipilä 1994 kaivaus, M. Sipilä 1995 kaivaus, K. Luoto 2006 inventointi, K. Luoto 2010 koekaivaus sekä V. Laakso & T. Sepänmaa 2015 koekaivaus. Keho 2: K. Luoto 2006 inventointi, K. Luoto 2008 koekaivaus sekä K. Luoto 2010 koekaivaus.

Tulokset: Tutkittujen muinaisjännösalueiden rajat tarkentuivat ([kartta 1](#)). Kehon alakohteella 1 ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjännöksestä. Kehon alakohteella 3 saatiin merkkejä mahdollisesta kivirakenteesta. Yhdestä Keho 2:n alueelle tehdyistä koeojista havaittiin merkkejä todennäköisesti muinaisjännöksestä.

Tutkimusalue sijoittuu punaisen ympyrän sisälle.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN-koordinaatistossa. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 11/2017 ellei toisin mainittu. Muinaisjännösrekisteri on tarkastettu 11/2017. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaaja: T. Tiainen.

Yleiskartta

Kehon ja lähialueen kiinteän muinaisjäännökset on merkitty karttaan punaisella vinoviivoituksella sekä punaisin palloin. Tutkimuksen kohteena olleet kolme muinaisjäännöstä on osoitettu sinisillä nuolilla.

Tutkimus

Nokian Kehon alueelle ollaan suunnittelemassa kaavoitusta. Kaavoitettavalle alueelle sijoittuvat myös kiinteät muinaisjäännökset *Keho* (mj-tunnus 536010018) sekä *Keho 2* (mj-tunnus 1000007926). Nokian kaupunki tilasi Mikroliitti Oy:ltä arkeologisen kartoituksen ja tarkkuusinventoinnin, jonka tarkoituksena oli tarkastella mainittujen muinaisjäännösten rajausta.

Museoviraston antoi tutkimusluvan 21.11.2017 (MV/172/05.04.01.02/2017). Arkeologisen maastotutkimuksen tekivät 27.–29.11.2017 Teemu Tiainen, Timo Sepänmaa, Juuso Koskinen ja Johanna Roiha. Maastotutkimusolosuhteet olivat vuoden aikaan nähden normaalit, hyiset ja osin haasteelliset. Päivänvalon vähyyden vuoksi varsinaista valvontaa ja kaivamista pystyi tekemään reilun kuuden tunnin ajan päivässä. Käytetystä keinovalaistuksesta huolimatta jo ensimmäisenä maastopäivänä todettiin, että normaalimittaisen kahdeksan tunnin työpäivän tekemiseksi päivän ensimmäinen ja viimeinen tunti on käytettävä muuhun kuin varsinaiseen kaivamiseen (mittausdokumentointi, avattujen alojen täyttäminen, suunnittelu). Tutkimusten keskimmäisenä päivänä (28.11.) satanut lumiräntä jäi osittain maan pinnalle, mutta sillä ei ollut käytännön vaikutusta tutkimukseen – ohut ja vain paikoittainen lumikerros poistettiin tutkittavilta kohdilta samanaikaisesti pintamaan yläkerroksen kanssa.

Muinaisjäännöskohteen *Keho* rökkiöiden ja alakohteiden nimeämisissä on ollut ristiriitaisuuksia vuosien saatossa. Alueen rökkiöiden ja muinaisjäännöksen alakohteiden nimet esitettiin selkeästi vuoden 2015 tutkimusraportissa (Laakso & Sepänmaa 2015: s. 3-5). Rökkiöiden ja alakoh-

teiden nimissä on kuitenkin edelleen epäselvyyttä. Tutkimuslupahakemuksessamme sekä siihen myönnetyssä tutkimusluvassa puhutaan röykkiöstä 1 ja 2 – hakemuksen karttaliitteessä tutkittavat kohteet on merkitty oikein. Selvyyden vuoksi todettakoon, että nyt tehdyt tutkimukset kohdistuivat siis muinaisjäänöksen *Keho* alakohteiden 1 (edellä mainittu röykkiö 1) ja 3 (edellä mainittu röykkiö 2) sekä muinaisjäänöksen *Keho 2* reuna-alueille.

Kiinteä muinaisjäänös *Keho* on rautakautinen hautaröykkiökohde, joka on löytynyt vuonna 1901. Alueella on suoritettu useita arkeologisia tutkimuksia vuodesta 1904 (Rinne) alkaen, joista viimeisimmät on tehty vuonna 2015 (Laakso & Sepänmaa). *Keho 2* on puolestaan moniperiodinen muinaisjäänösryhmä, jota on tutkinut Kalle Luoto vuosina 2006–2010. Molempien kohteiden ympäristöä, tutkimushistoriaa sekä historiallisen ajan maankäyttöä on käsitelty seikkaperäisesti alueella viimeksi tehtyjen tutkimusten yhteydessä (Luoto 2008: s. 11-14, Laakso & Sepänmaa 2015: s. 3-5) sekä Pirkanmaan alta 10 julkaisussa (Luoto 2009: s. 38-40), joten niitä ei katsota tässä yhteydessä aiheelliseksi toistaa. Edempänä tässä raportissa kunkin tutkimuksen kohteena olleen muinaisjäänöksen kohdalla niiden tutkimushistoriaa käsitellään siinä määrin, kun se tämän tutkimuksen kannalta on tarpeellista.

Tutkimuksen aikana tehdyt mittaukset tehtiin takymetrillä. Kiintopisteet takymetrille saatiin Nokian kaupungin kaavoitusyksikön toimesta, jonka mittayksikkö teki tutkimusalueelle neljä väliaikaista kiintopistettä ETRS-GK24 koordinaatistossa (korkeusjärjestelmä N2000). Kaivaushavainnot dokumentoitiin myös kirjallisin muistiinpanoin sekä digitaalivalokuvin. Tutkimusaluetta haravoitiin laajalti metallinetsimillä, joiden avulla ei löydetty mitään mainittavaa. Tutkimusten aikana kaivinkone avasi arkeologien valvonnassa yhteensä 19 koeojaa, joista 10 sijoittuu muinaisjäänökselle *Keho* ja yhdeksän muinaisjäänökselle *Keho 2*. Kaivinkoneen kauhan leveys oli 120 cm, mikä oli myös koeojien pohjan leveys. Maanpinnan tasalla koeojien leveys oli noin 130 cm. Koeojat kaivettiin ohuina kerroksina pohjasaveen saakka, mikäli niistä ei havaittu mitään mielenkiintoista. Mielenkiintoisten havaintojen kohdalla oja puhdistettiin lapioin ja lastoin. Lisäksi muinaisjäänöksen *Keho* alakohteen 1 alueelle tehtiin kaksi koekuoppaa käsin. Tutkimusten aikana tehtyjä löytöjä ei talletettu Museoviraston kokoelmiin. Vähät löydöt tehtiin sekoittuneista pelto- ja muokkauskerroksista, eikä niillä ollut siten kontekstuaalista merkitystä.

Keho 2:n alueen pohjoislaitaa. Kuvan etualalla koeoja 8. Lounaaseen.

Keho, alakohde 1

Muinaisjäännöksen *Keho* alakohdeessa 1 on sijainnut noin 11 x 8 metrin kokoinen röykkiö, jonka eteläosan päälle on rakennettu sauna vuonna 1898. Röykkiön paikkeilta on v. 1901 löytynyt pronssinen miekan tupen osa, mistä syystä Juhani Rinne suoritti paikalla arkeologiset kaivaukset vuonna 1905. Rinne kaivautti röykkiöstä saunan ulkopuolelle jääneen osan. Löytöjen perusteella röykkiö on hautaröykkiö ja siihen on tehty hautauksia 400- sekä 800- ja 900-luvuilla.

Lena Spoof kaivoi saunan kivijalan sisäpuolelle jääneen röykkiön osan vuonna 1990. Löytöinä siitä tuolloin saatiin mm. palanutta luuta, keramiikan paloja, onsikirves sekä kilven metallisia osia. Paikalla sijainnut hautaröykkiö todetaan vuoden 1990 kaivausraportissa kokonaan tutkituksi.

Kalle Luoto teki alueella inventoinnin vuonna 2006, jonka yhteydessä hän löysi pintapoiminnassa röykkiön läheltä muutamia palaneen luun kappaleita. Luoto suoritti röykkiön pohjois-itä puolella koekaivauksen vuonna 2010. Luoto havaitsi röykkiön itäpuolelta rantakivikoksi tulkitun kivisen alueen sekä röykkiön koillispuolelta nuorehkon historiallisen ajan kivirakenteen.

Osittain röykkiön päälle tehdyn saunan kivijalka (8 x 5,5 m) on edelleen näkyvässä. Kivijalan pohjoispuolella, osittain siinä kiinni, on nähtävissä noin 9 x 5 metrin kokoinen epämääräinen, matala, kivinen ja nurmettunut kumpare (N 6817774,60 E 313411,94). Kumpareen korkeus on alle 40 cm. Vanhojen kaivauskarttojen perusteella (Rinne 1905 ja Spoof 1990) kumpare on Rinteen kaivama röykkiö. Röykkiöstä kaivetut kivet on ilmeisesti laitettu takaisin röykkiön paikalle, vaikkei Rinne röykkiön ennallistamisesta kaivausraportissaan mitään mainitse

Kehon alakohdeella 1 sijaitseva, vuosina 1905 ja 1990 kaivettu röykkiö erottuu epämääräisenä ja matalana kumpuna saunan kivijalan pohjoispuolella. Kuvan taustalla Johanna Roiha (huomioliivissä) saunan kivijalan kohdalla. Epämääräinen kumpare Roihan ja kuvaajan välissä. Eteläkaakkoon.

Muinaisjäännösalueen länsi-, etelä- ja itälaidoilla kasvaa pusikkoa ja jonkin verran isompaa lehtipuuta. Alueen keski- ja pohjoisosassa (saunan kivijalan koillispuolella) kasvaa heinää, eikä pellon reunalla ole tällä kohtaa havaittavissa selvää rajaa. Maaperä alueella savi, joskin maanpinnallakin on nähtävissä muutamia kiviä. Osa kivistä on epäilemättä pellonraivauskiviä, mutta osa kivistä vaikuttaa myös maakiviltä.

Muinaisjäännöksen *Keho* alakohteen 1 muinajäännösalueen pohjoisosaan tehtiin marraskuun tutkimuksissa viisi koeojaa koneellisesti sekä kaksi koekuoppaa käsin. Koeojista neljän kaivettiin muinajäännösalueen reunalta kohti sen sisäosaa ja viides koeoja kaivettiin pois kaivetun röykkiön itäpuolelle. Koekuopat kaivettiin niin ikään muinajäännösalueen pohjoisosaan, missä sijaitsee kaksi maakivien ympärille jäänyttä viljelemätöntä kohtaa.

Kuvan etualalla saunan kivijalka. Taustalla näkyy maakivien ympärille jäänyt viljelemätön kohta (pihlaja pystyssä maakiven kupeessa), johon kaivettiin koekuoppa 1. Epämääräinen röykkiö alkaa välittömästi saunan kivijalasta. Pohjoiseen.

Koeoja 1

Ensimmäinen koeoja kaivettiin pohjois-etelä suuntaisesti siten, että sen pohjoisosa sijoittuu muinajäännösalueen ulkopuolelle peltoon ja eteläosa m-j-alueen sisäpuolelle peltoon ja sen reunalle. Koeojan pituus oli 25,5 metriä. Ojan pohjoisosan (16,2 metrin matkalta) maalaji 15-20 cm paksuisen kyntökerroksen alla oli vaalean harmaa kivetön savi. Koordinaattipisteestä N 6817793,4 E 313412,93 etelään (koeojan S-osa, pituus 9,3 m) maalaji 10-15 cm paksuisen muokkauskerroksen alla oli kivinen savimoreeni.

Koeojan eteläosasta, muokkauskerroksen alalaidasta, havaittiin valvonnan yhteydessä hieman tiilen muruja ja kaksi posliiniastian palaa noin neliömetrin kokoiselta alueelta (keskipiste N 6817789,39 E 313412,91). Näihin havaintoihin ei todettu liittyvän rakennetta tai kulttuurikerrosta, joten niiden tulkittiin joutuneen paikalle pellon muokkauksen yhteydessä.

Timo Sepänmaa tutkii koeojan 1 muokkauskerroksen alla olevaa savimoreenia. Juuso Koskinen (keltaisissa huomioliiveissä) kaivaa koekuoppaa 1 kuvan vasemman laidan pusikon takana. Etelään.

Koeoja 1. Pohjoiseen.

Koeoja 2

Toisen koeojan pohjoisosa sijoittuu pellon puolelle ja eteläosa heinällä olleelle pellolle/joutomaalle – pellon raja tällä kohtaa ei ole selkeä. Koeojan pituus oli 9,4 metriä. Koordinaattipisteen (N 6817789,39 E 313412,91) jälkeen (kohti etelää) peltokerroksen alapuolinen maalaji muuttui kiviseksi savimoreeniksi, ennen sitä maalaji peltokerroksen alla oli vaalea savi. Peltokerroksen paksuus koeojassa oli 10-20 cm. Peltokerroksen yläosasta (N 6817783,3 E 313425,37), noin 5 cm syvyydestä löytyi pieni palaneen luun kappale.

Koeoja 2. Pohjoiseen.

Koeoja 3

Koeoja 3 kaivettiin muinaisjäännösalueen itäkoillisosaan siten, että sen itäpäätty sijoittuu pieneltä osin peltoon. Ojan länsiosa sijoittuu pellolle/heinittyneelle joutomaalle – pellon raja myös tällä kohtaa on tulkinnanvarainen. Koeojan pituus oli 15,1 metriä.

Koeojan peltokerrosta poistettaessa siinä havaittiin tiilen muruja, kirkkaan tasolasin paloja sekä posliiniastian kappaleita. Näitä havaintoja tehtiin yhteensä parisen kymmentä ja ne keskittyivät ojan itäosaan. Niihin liittyviä rakenteita tai kulttuurikerrosta ei koeojasta havaittu.

Koeojasta havaittiin kaksi, noin 40 cm mittaista, pystyssä ollutta puupaalua. Paaluissa on ilmeisesti ollut tussilla? tehtyjä merkintöjä, mutta niistä ei saanut selvää. Paalut olivat maassa pystyssä, mutta kuitenkin niin syväälle lyötyinä, ettei niitä voinut havaita maan pinnalta. Molemmat paalut liikahtivat paikoiltaan koneellisen pintamaan poiston yhteydessä. Paalut ovat aivan ilmeisesti koordinaattipaaluja Kalle Luodon vuoden 2010 koekaivauksilta.

Alkaen koordinaattipisteestä N 6817774,56 E 313439,35 (kohti länttä) maalaji peltokerroksen alla muuttui savimoreeniksi – mainitun pisteen itäpuolella maalaji peltokerroksen alla oli vaalea savi. Peltokerroksen paksuus koeojassa oli 15-25 cm. Savimoreenikerroksen pintaosassa todettiin löyhempää maata vajaan kahden neliön alueella (keskipiste N 6817774,17 E 313437,84). Kohta on mitä todennäköisemmin Luodon vuonna 2010 kaivaman kaivausalue 1:n osa.

Koeoja 3. Itäkoilliseen.

Koeoja 3. Savimoreenikerroksen päällä ollut löyhemmän maan alue erottuu ympäristöään tummempana – kyseessä on mitä ilmeisimmin Kalle Luodon v. 2010 kaivausalueen osa 1.

Koeoja 4

Neljäs alakohteelle kaivattu koeoja sijoittuu saunarakennuksen ja röykkiön itäpuolelle. Koeojan pituus oli 7,5 metriä. Peltokerroksen paksuus koeojassa oli 10-15 cm. Löytöinä peltokerroksesta saatiin kaksi rautanaulaa sekä tiilen kappaleita.

Peltokerroksen alapuolinen maalaji koeojassa oli savimoreenia. Kivisyys savimoreenissa vaihteli siten, että koeojan läntisellä lounaislaidalla kiven ja soran osuus oli huomattavasti savea suurempi, kun taas ojan kaakkoisosassa savea oli kiveä soraa enemmän.

Koeja 4. Luoteeseen.

Koeja 5

5,8 metriä pitkän koejan kohdalla peltokerroksen paksuus oli 15-20 cm. Peltokerroksesta havaittiin hajanaisia tiilen muruja. Muokkauskerroksen alapuolinen maalaji oli savimoreeni – moreenin kivisyys voimistui ojan lounaisosassa, mutta myös ojan koillisosan pohjasavessa oli jonkin verran kiviä.

Koeja 5. Koilliseen.

Koekuoppa 1

Ensimmäinen koekuoppa (N 6817787,10 E 313419,46) alueella kaivettiin parin kuution kokoi-
sen maakiven viereen, joka sijaitsee parisen kymmentä metriä saunan kivijalasta pohjoiskoilli-
seen. Maakivi sijoittuu peruskartalle merkityn pellon rajalle – pellon rajaa on tällä kohtaa käy-
tännössä mahdoton erottaa maastossa. Maakiven ympärille on kasattu jonkin verran kiviä ja
sen kupeessa kasvaa pihlajaa ja vesakkoa.

Maakiven kaakkoislaidalle kaivettiin 70 x 50 cm kokoinen koekuoppa, syvyyttä koekuopalla oli 35 cm. Humuskerros koekuopan kohdalla oli 5-10 cm paksu. Humuksen alla noin 5-10 cm paksuinen kerros kiviä, joista suurimmat olivat nyrkin kokoisia. Löyhästi paikallaan olleiden kivien päällä ja seassa oli jonkin verran tiilimurskaa, kirkkaita tasolasin paloja sekä metalliroinaa, kuten pullon korkkeja. Löyhän kivikerroksen alla kivet harvenivat ja olivat osittain kiinni pohjasavessa. Vaalea pohjasavi koekuopan kohdalla oli miltei kivetöntä.

Koekuoppa 1 maakiven kupeessa. Koilliseen.

Juuso Koskinen seisoo koekuopan 1 edessä, koekuoppa sijoittui Koskisen takana olevan saarekkeen etualalle. Luoteeseen.

Koekuoppa 2

Toinen paikalle tehty koekuoppa sijoittui toisen maakiv(i)en ympärille muodostuneeseen pieneen saarekkeeseen (N 6817777,96 E 313437,94). Tämä saareke sijoittuu noin 30 m saunan kivijalasta koilliseen.

Koekuopan koko oli noin 40 x 40 cm, syvyyttä sillä oli 33 cm. Kuopan ylimmästä, noin 15 cm paksuisesta humuksen ja savimoreenin sekaisesta kerroksesta havaittiin hieman tiilen muruja sekä metalliroskaa, kuten piikkilangan pätkiä. Mainitun kerroksen jälkeen maalaji muuttui pienikiviseksi savimoreeniksi.

Koekuoppa 2. Luoteeseen.

Koekuoppa 2 sijoittui kuvassa näkyvän saarekkeen etualalle. Lounaaseen.

Yhteenveto, alakohde 1

Kehon muinaisjäännöksen alakohde 1 pohjoispuolelle tehdyistä koeojista ja –kuopista ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Jokaisesta koeojasta todettiin pelto/muokkauskerroksen alta koskematon savimoreeni. Nähdyn perusteella tulkitsisin kivisen savimoreenin rantakivikoksi tai muuksi vastaavaksi luonnonmuodostelmaksi – aivan kuten Kalle Luoto tulkitse sen vuoden 2010 koetutkimuksessa.

Kaivausalojen sekoittuneista pintakerroksista löytyi historialliselle ajalle ajoittuvia irrallisia löytöjä, kuten tiilen paloja, posliinia ja tasolasia. Ainoa esihistorialliselle ajalle ajoittuva löytö voisi olla palaneen luun kappale, joka löytyi koeojasta 2 – sekin löytyi muokkauskerroksesta ja yhtä lailla voi ajoittua myös historialliselle ajalle.

Paikalla tehtyjen tutkimuksen perusteella muinaisjäännösalue supistuu koillisosastaan. Muinaisjäännösalue pitää sisällään vuosina 1905 ja 1990 kokonaan pois kaivetun hautaröykkiön, minkä vuoksi sen kokoa ja statusta voisi pohtia edelleen – voiko käytännössä loppuun tutkitulla röykkiöllä olla lainkaan muinaisjäännösalueetta (onko se kiinteä muinaisjäännös ja suojelukohde), ainakaan näin laajana?

Keho, alakohde 3

Muinaisjäännöksen *Keho* alakohteen 3 pohjoisosassa sijaitsee Aarni Erä-Eskon v. 1948 paikantama kiven ja maan sekainen kumpu. Erä-Eskon raportin tekstiosuudessa kummun tunniste on 4. raunio ja raportin karttaliitteessä kumpu IV. Kummun halkaisijan Erä-Esko toteaa olevan 1,5 m ja korkeuden 0,5 m. Erkki Renvallin inventointiraportissa (v. 1985) kyseessä oleva kumpu nimetään kumpu 3:ksi ja sen halkaisijaksi korjataan kaksi metriä korkeuden pysyessä puolessa metrissä.

Alakohteella 3 tehtiin taso- ja koekaivauksia vuosina 1994 ja 1995 Marja Sipilän johdolla. Tuolloin mainitusta röykkiöstä vajaa 20 metriä lounaaseen todettiin kiven ja maan sekainen, hädintuskin maan pinnalle erottuva, matala kivilatomus. Osin tuhoutuneeksi röykkiöksi tai polttokenttäkalmistoksi tulkittu jäännös kaivettiin kokonaisuudessaan pois. Välittömästi tunnetun röykkiön kohdalta ja sen itäpuolelta todettiin lisäksi noin 150 m² kokoinen matala ja laaja kiveys. Tämän kiveyksen kohdalla tehdyssä koekaivauksessa ei tehty esihistoriallisia löytöjä, mutta Sipilä piti kiveystä samankaltaisena rakenteena kuin pois kaivattamaansa kivilatomusta alueen lounaisosassa ”kiviaineksen, maaperän ym. ominaisuuksien osalta”.

Alakohteen 3 muinaisjäännösalue sijoittuu Kehon peltoalueen länsilaidassa olevaan metsäiseen niemekkeeseen. Niemekkeessä kasvaa paksuja havu- ja lehtipuita. Maanpinnalla on matalaa heinää ja varpukasvustoa. Niemeke on kivinen, minkä voi sekä nähdä että tuntea niemekkeellä kävellessä. Muinaisjäännösalueen keskisessä länsiosassa on tasattu alue, mikä aivan ilmeisesti on Sipilän tutkimusraporteissa mainittu lentopallokenttä. Muinaisjäännösalueen koillisosan pelton ja niemekkeen raja on selkeä – maanpinta on niemekkeen puolella useita kymmeniä senttejä peltoa korkeammalla. Alueen muinaisjäännösrajaus sisältää vuosina 1994–95 kaivetun polttokenttäkalmiston/tuhoutuneen röykkiön, tutkimattoman kiven ja maan sekaisen kummun sekä mahdollisen kiveyksen kummun ympärillä.

Erä-Eskon (v. 1948) paikantama kiven ja maan sekainen kumpu sijoittuu siis muinaisjäännösalueen pohjoisosaan. Paikalla on pyöreähkö, halkaisijaltaan noin 2,5 metrin kokoinen matala maan ja kiven sekainen röykkiö (N 6817875,3 E 313341,6). Korkeutta röykkiöllä on noin 40 cm. Maanpinta laskee kohti Liukuslahtea röykkiön luoteispuolella. Röykkiön korkeuden voi tulkita myös mainittua 40 cm korkeammaksi, mikäli havainnot tehdään sen luoteispuolelta. Röykkiön ympärillä on kiviä, mutta vuoden 1995 tutkimusraportissa mainittua laajaa ja matalaa kiveystä paikalta on käytännössä mahdoton havaita, koska kiviä on havaittavissa koko niemekkeen alueella.

Röykkiö on kuvassa näkyvien koivujen vasemmalla puolella – koivujen oikealla puolella maasto laskee kohti järveä. Länsilounaaseen.

Röykkiö on heti koivujen vasemmalla puolella. Taustalla pellolla näkyy koeoja 5. Koilliseen.

Muinajäännöksen koillisosaan kaivettiin koneellisesti viisi koeojaa. Koeojia puhdistettiin myös lapioin ja lastoin. Käsiopelillä tehty kaivaminen keskittyi ojien länsiosiin, metsäisen niemekkeen alueelle.

Koeoja 1

Koeojan pituus oli 16,8 metriä. Ojan kaakkoisosa sijoittui pellon ja luoteisosa niemekkeen puolelle. Ojasta 7,5 m sijoittui peltoon, missä ojan kaivussyvyys oli 40-50 cm. Pellon kohdalla kyntökerroksen (ruskea savimulta) paksuus oli 20-35 cm. Kyntökerroksesta havaittiin kaksi pientä tiilen palaa. Kyntökerroksen alla maalaji vaihtui vaaleammaksi kivettömäksi saveksi.

Pellolle kaivatun koeojan osuuden jälkeen koeoja nousi korkeustasoltaan ylemmälle niemekkeelle. Niemekkeelle kaivetun koeojan ensimmäinen 6,3 metriä oli pintamaaltaan (10-15 cm)

juurevaa multaa, jonka alla maalaji oli vaalean harmaata savea. Viimeisen kolmen metrin matkalla koejasta paljastui pintamaan poiston jälkeen muutamia kiviä, minkä jälkeen koneellinen kaivaminen koejan kohdalla lopetettiin.

Koejan 1 viimeistä kolme metriä käsin puhdistettaessa todettiin, etteivät paikalta havaitut muutamat kivet muodosta yhtenäistä kiveystä. Metallinilmaisimen antaman signaalin kohtaan tehtiin 40 x 40 cm kokoinen koekuoppa (N 6817865,65 E 313340,56). Koekuopassa maalaji ennen tiukkaa harmaata savea oli noin 20 cm paksuinen hiesuinen ja kivetön multa. Metallinilmaisimen signaalit johtuivat olutpullon kruunukorkista ja noin 10 cm pituisesta piikkilangan pätkästä, jotka löytyivät noin 5 cm syvyydestä (pintamaan poiston jälkeisestä tasosta).

Koejan 1 kaakkoisosa. Pohjoiseen.

Koejan 1 luoteisosa. Kaakkoon.

Koeojan 1 luoteispäättyyn kaivetun koekuopan leikkaus. Koilliseen.

Koeoja 2

Alueelle kaivettu lyhin koeoja (3 m) kaivettiin siten, että sen kaakkoisosa sijoittui peltoon ja sen luoteisosa metsäniemekkeen nousevaan rinteeseen. Maalaji ojan pohjalla oli savi. Pintakerros pellon puolella oli 10-20 cm paksu savinen kyntökerros ja rinteeseen puolella noin 15 cm paksu saven ja mullan sekainen kerros, jossa oli muutama nyrkin kokoinen kivi.

Koeoja 2. Luoteeseen.

Koeoja 3

Kutakuinkin itä-länsi suuntaisen koeojan pituus oli 14 metriä. Ojan 2,5 läntisintä metriä sijoittui korkeamman maanpinnan niemekkeeseen, muulta osin osa sijoittui peltoon. Peltoon sijoittuneen ojan kohdalla kyntökerroksen paksuus oli noin 20 cm, jonka alta paljastui vaaleampi kive-
tön savi.

Niemekkeeseen kaivetun koeojan osasta paljastui pintamaan poiston jälkeen kiviä. Kivien väliin tehtiin 70 x 40 cm kokoinen koekuoppa (N 6817873,13 E 313349,22). Koekuopan kohdalla mulan ja saven sekaisen pintakerroksen paksuus oli noin 15 cm (poistettu pintamaa mukaan lukien), jonka jälkeen maalaji oli savea. Koekuopan kohdalta paljastui lisää kiviä. Koekuopan suurimmat kivet ulottuivat pohjasaveen saakka. Aivan multa- ja savikerroksen alaosasta havaittiin kaksi pientä (halkaisijaltaan alle 1 cm) hiilenmurua.

Koeojan 3 itäosa. Länteen.

Koeojan 3 länsiosa ja siihen kaivettu koekuoppa. Itään.

Koeoja 4

Koeojan pituus oli 4,9 metriä, josta 3,5 metriä (itäpäätty) sijoittui peltoon. Pellon kohdalla kyntökerroksen paksuus oli 15 cm, jonka alla oli vaalea kivetön savi.

Koeojan länsipäässä todettiin pintamaan poiston jälkeen noin 70x 40 cm kokoinen laakeapintainen kivi. Kohta puhdistettiin käsipelillä ja koeojan luoteisnurkkaan kaivettiin 50 x 50 cm kokoinen koekuoppa (N 6817877,67 E 313348,46). Mullan ja saven sekaisen pintamaan paksuus koeojan länsipäässä oli noin 15 cm, jonka alla maalaji oli vaaleaa savea. Mainitun laakeapintaisen kiven lisäksi tältä alueelta tavattiin muutamia kiviä lisää, joista osa jatkui pohjasaveen saakka. Kivien ei havaittu muodostavan yhtenäistä kiveystä. Ainoa löytö tältä paikkaa oli olutpullon kruunukorkki, joka löytyi koekuopan kohdalta, koneellisen pintamaan poiston jälkeisen maanpinnan puhdistuksen yhteydessä.

Koeoja 4. Länteen.

Koeojan 4 länsiosan kivikkoa sekä ojan luoteiskulmaan (kuvan vasen alakulma) kaivettu koekuoppa.

Koeoja 5

Koeojan pituus oli noin 11,6 metriä ja se sijoittuu tutkimusalueelle lounas – koillinen suuntaisesti siten, että sen koillisosasta 10,2 metriä osui saviseen peltoon. Pellossa kyntökerroksen paksuus koeojan kohdalla oli 15-20 cm. Kyntökerroksen alla oli vaalea kivetön savi.

Koeojan lounaispäädyistä paljastui pintakerroksen poiston jälkeen kolme kiveä, muutoin kohta oli kivetön. Lastalla kivien kohtaa puhdistettaessa voitiin todeta, että kivet ovat osin kiinni pohjasavessa. Pohjasaven päällä saven sekaista multakerrosta (pintakerrosta) oli noin 10-15 cm.

Koeoja 5. Lounaaseen.

Koeojan 5 lounaispäädyistä havaitut kivet.

Yhteenveto, alakohde 3

Muinaisjäännösalueen pohjoisosassa sijaitsee maan ja kiven sekainen tutkimaton röykkiö. Muinaisjäännösalueen pellon puolelle tehdyistä koeojista ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Koeojien 1 ja 3-5 länsipäiden kohdalta paljastui kiviä (metsäisen niemekkeen puolella), jotka ovat mitä ilmeisimmin samaa kiveystä, mistä Sipilä mainitsee vuoden 1995 kaivausraportissaan. Sipilä piti kiveystä mahdollisena polttokenttähautana tms. rakenteena, vaikkei tehnyt paikalta siihen viittaavia löytöjä. Nyt tehdyissä tutkimuksissa kivien kohdalta ei myöskään saatu löytöjä eikä muitakaan polttokenttäkalmistoon viittaavia havaintoja. Vaikka tutkimuksen aikana ei näiden kivien kohdalta havaittu muinaisjäännöstä, pitäisin ne kuitenkin muinaisjäännösalueerajauksen sisäpuolella sillä perusteella, että Sipilä piti kiveystä samankaltaisena rakenteena pois kaivamansa hautarakenteen kanssa. Kyse voi silti olla luontaisestakin kivikosta. Tutkimuksen perusteella alakohteen 3 muinaisjäännösrajausta pitää pienentää alueen pohjois- ja koillislaidalta. Muinaisjäännösalueen luoteisosa sijoittuu jyrkkään rantatörmään ja muinaisjäännöksen jatkuminen sinne ei ole todennäköistä.

Keho 2

Muinaisjäännös *Keho 2* on moniperioidinen kohde, joka on löytynyt Kalle Luodon tekemässä inventoinnissa v. 2006. Tuolloin paikalta löytyi mahdollisia viitteitä kivikautisesta toiminnasta. Alueella on tehty koekaivauksia vuosina 2008 ja 2010 Luodon johdolla – koekaivaukset kohdistuivat muinaisjäännösalueen keski- ja itäosaan. Luodon tutkimusten tuloksena paikalta todettiin rautakaudelle ajoittuva uunin pohja sekä historiallisen ajan kulttuurikerros. Luodon tutkimusten perusteella muinaisjäännös sijoittuu nykyisin asumattoman pappilan rakennuksen pihapiiriin sekä sen etelä- ja itäpuolelle.

Nyt alueella tehdyt tutkimukset kohdistuivat muinaisjäännösalueen länsi- ja pohjoisreunaan, peltoon ja kohti piha-aluetta nousevan rinteeseen juureen.

Koeoja 1

Ensimmäinen Keho 2 alueen koeoja kaivettiin muinaisjäännösalueen lounaisosaan itä-länsi suuntaisesti siten, että ojan länsiosa sijoittuu peltoon ja sen itäosa kohti piha-aluetta nousevaan loivaan rinteeseen. Koeojan pituus oli 10,7 metriä. Ojan länsiosassa (pellolla) savisen peltokerroksen paksuus oli 10-20 cm – muokkauskerroksen alla maalaji oli vaaleampaa kivetöntä saviä.

Koeojan itäpäädyssä havaittiin noin 1,3 metrin matkalta kiviä ja tiilen paloja (keskikohta N 6817859,92 E 313464,79). Kohtaa puhdistettiin lastoilla, mutta kivistä ja tiilen paloista (ehjiä tiiliä ei havaittu) ei vaikuttanut muodostuvan seinä- tms. linjaa. Koeojan koillisnurkassa sijainnut suurin kivi (noin 60 x 50 cm) tuli esiin muutaman sentin syvyydeltä maanpinnasta. Yhtenäisempi kivi- ja tiilikkerros oli pohjasaven pinnassa, noin 15-20 cm syvyydellä pintamaan tasosta. Koeojan pohjalle, havaitun kivi- ja tiilikkerroksen ja puhtaan pohjasaven reunalle, kaivettiin 40 x 25 cm kokoinen koekuoppa (syvyys noin 20 cm) – tästä koekuopasta ei havaittu mitään mielenkiintoista, maalaji siinä oli vaalea savi.

Koeoja 1. Itään.

Koeoja 1. Länteen.

Koeojan 1 itäpään kiven ja tiilen sekainen kerros.

Koeoja 2

Kuusi metriä pitkän koeojan savisen muokkauskerroksen paksuus oli 10-20 cm – muokkauskerros oheni kohti piha-aluetta tultaessa. Sen alla maalaji oli vaalea kivetön savi. Peltokerroksesta, koeojan länsipäädystä, havaittiin yksi palamattoman luun kappale sekä kaksi pientä tiilen palaa.

Koeoja 2. Itään.

Koeoja 3

Muokkauskerroksen paksuus 5,8 metriä pitkässä koeojassa oli 10-15 cm – ohuimmillaan muokkauskerros oli ojan itäpäässä. Muokkauskerroksen alla maalaji oli vaalea kivetön savi. Koeojan länsipään muokkauskerroksesta havaittiin kaksi pientä tiilen murua.

Koeoja 3. Itään.

Koeoja 4

Koeojan pituus oli 5,2 metriä ja se kaivettiin paikalle siten, että sen luoteisosa sijoittui tasaiselle pellolle ja kaakkoisosa piha-alueelle nousevaan rinteeseen. Muokkauskerroksen paksuus koeojassa oli 10-35 cm – paksuimmillaan se oli rinteiden kohdalla. Muokkauskerroksesta havaittiin muutamia tiilen kappaleita.

Koeoja 4. Kaakkoon.

Koeoja 5

4,3 metrisen koeojan kaakkoisosa sijoittui piha-alueelle nousevaan rinteeseen ja sen luoteisosa tasaisemmalla pellon raja-alueelle.

Koeojan kaakkoispäädystä havaittiin tiilen kappaleita, kattotiilen paloja sekä muovirooskaa noin 1,3 metrin matkalta. Ojan kaakkoispäättyyn kaivettiin ojan suuntainen noin 1,2 x 0,2 m kokoinen koekuoppa, jolla varmistettiin tiilen kappaleiden ”irralisuus”. Tätä rakennusjätettä oli noin 10 cm paksuinen kerros ennen vaaleaa pohjasavea. Kappaleet sijoituivat pintamaahan sen alapuoliseen löyhään multaun ja olivat paikoillaan varsin irralisina verrattuna koeojan 1 kivi- ja tiilikerrokseen, mikä oli paikoillaan tiukasti ja osin kiinni pohjasavessa.

Koeoja 5. Kaakkoon.

Koeojan 5 kaakkoispääty.

Koeoja 6

5,3 metriä pitkässä koejassa peltokerroksen paksuus oli 10-20 cm. Ojan keskivaiheilta (N 6817900,38 E 313482,45), alkaen pintakerroksesta, todettiin noin 50 cm leveä (pinnasta) kaivanto, joka oli täyttynyt tai täytetty tiilen paloilla, pienillä kivillä ja saven sekaisella maalla (kaivannossa oli myös muutama pala kirkasta talolasia sekä posliiniastian paloja). Kaivanto sijoittui poikittain koejaan nähden ja oli syvyydeltään 30 cm. Kaivanto tulkittiin täyttyneeksi tai täytetyksi pelto-ojaksi – vastaava kaivanto löytyi myös viereisestä koejasta 7.

Koeija 6. Etelään.

Koeijan 6 ojarakenne.

Koeija 7

4,5 metriä pitkän koeijan peltokerroksen paksuus oli 8-15 cm. Ojasta todettiin vastaavan kaltainen kaivanto (N 6817897,93 E 313489,91) kuin koeijasta 6 sillä erotuksella, että sen täyttömaassa oli myös lasipullon paloja sekä rautaisia (maatalous?)koneen osia. Kaivanto tulkittiin täyttyneeksi tai täytetyksi pelto-ojaksi.

Koeoja 7. Etelälounaaseen.

Koeojan 7 ojarakenne.

Koeoja 8

Koillisin alueelle kaivettu koeoja oli pituudeltaan 3,8 metriä. Peltokerroksen paksuus ojan kohdalla oli 8-15 cm. Sen alla oli tiukka vaalea savi, jossa oli kaksi suurta maakiveä.

Koeija 8. Pohjoiseen.

Koeija 9

Lounaisin alueelle kaivettu koeija oli pituudeltaan 3,3 metriä. Peltokerroksen paksuus ojassa oli 10-15 cm – ohuimmillaan se oli kohti pihaa nousevassa rinteessä.

Koeija 9. Itään.

Yhteenveto, Keho 2

Muinaisjäännöksen reuna-alueelle tehdyistä koeoista ei saatu merkkejä kiinteästä muinaijäännöksestä. Koeijan 1 itäpäästä havaittua kiven ja tiilen palojen muodostamaa kerrosta on kuitenkin syytä alustavasti pitää kiinteänä muinaijäännöksenä, ainakin ennen jatkotutkimuksia.

Koeojasta 5 havaittu tiilen ja muun roinan kerros tulkittiin paikoilleen lykityksi, varsin nuoreksi, rakennusjätterokseksi, eikä se siten ole osa kiinteää muinaijäännöstä.

Tutkimuksen perusteella muinaijäännösalueen länsi- ja luoteisreunaa pitää muuttaa siten, että sen reuna siirtyy pois pellostä kohti piha-alueetta.

Tulos

Muinaisjäännöksen **Keho alakohde 1** muinaisjäännösalueen pohjoisraja supistui kohti osin saunan alle jäänyttä ja aiemmin tutkittua ja ilmeisesti joiltain osin ennallistettua röykkiötä. Paikalla vuoden 2010 tutkimuksissa (Luoto) todettu savimoreeni tulkittiin Luodon tavoin täysin luontaiseksi. Aiemmin kokonaan tutkitun röykkiön muinaisjäännösalue ja –statusta olisi hyvä pohdita laajemmin – voiko loppuun tutkitulla muinaisjäännöksellä olla suoja-alue ja onko se ylipääntään suojeltava, kiinteä muinaisjäännös?

Muinaisjäännöksen **Keho alakohde 3** muinaisjäännösalue supistuu siten, että aiemmin pellon puolella - joka on arkeologisesti täysin tyhjä - kulkenut raja siirtyy metsäiseen niemekkeeseen.

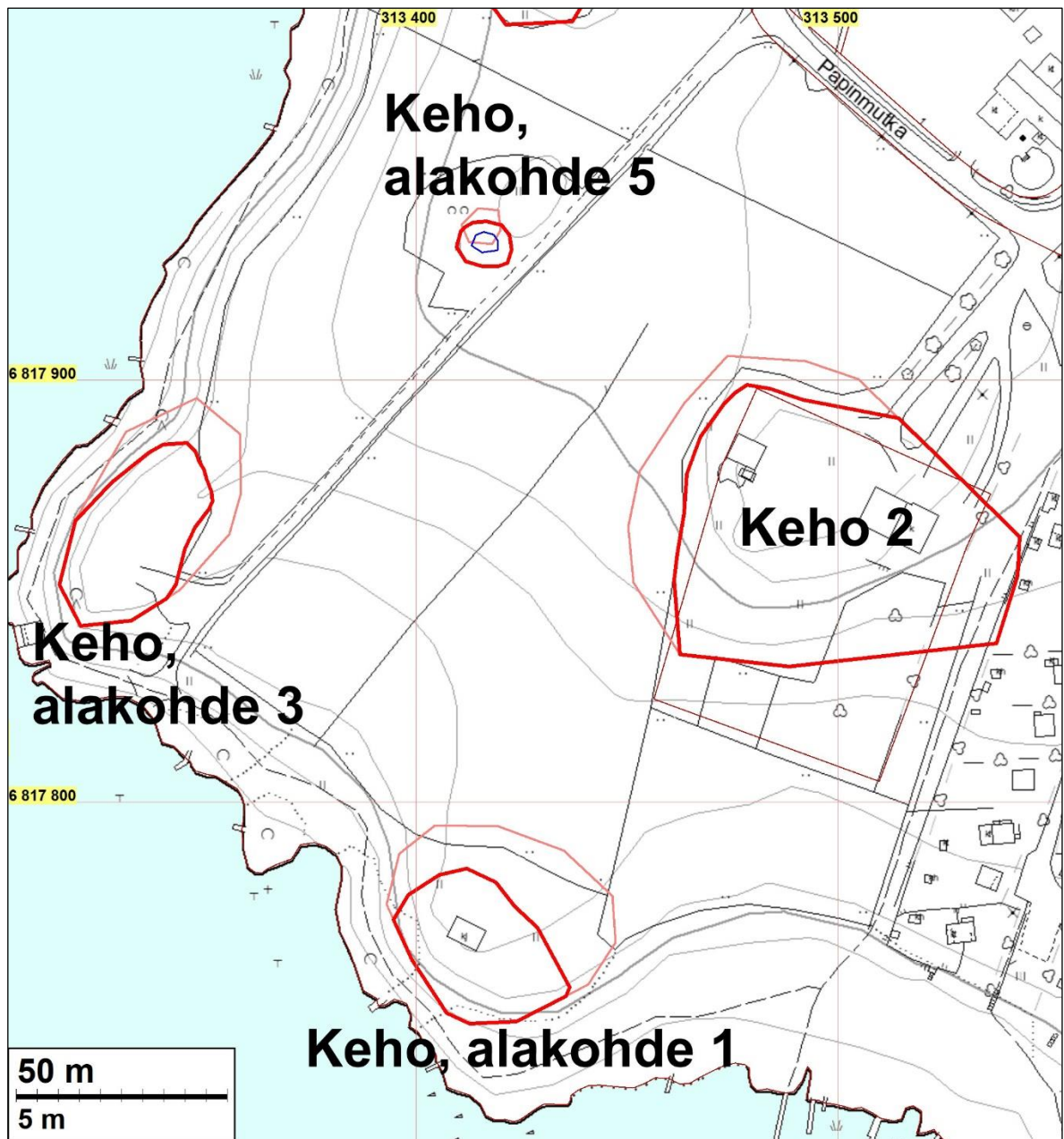
Keho 2:n muinaisjäännösalue pienenee siten, että aiemmin pellossa kulkenut raja siirtyy lähemmäksi piha-alueen reunamille – pelto on arkeologisesti täysin tyhjä. Koeojasta 1 havaittu kivien ja tiilen sekainen kerros voi ehkä liittyä muinaisjäännökseen ja se pysyy uuden muinaisjäännösalueen sisäpuolella. Uudet rajaukset ovat [kartalla 1](#) sivulla 29 (ja muillakin kartoilla).

15.1.2018

Teemu Tiainen

Lähteet

- Appelgren-Kivalo, Hjalmar 1907. Pirkkala. Kehon talo (kappalaisen virkatalo). Kaivauskertomus, Museoviraston arkisto.
- Erä-Esko, Aarni 1948. Nokian kauppalan ja ent. Pohjois-Pirkkalan pitäjän Tampereen kaupunkiin liitettyjen osien kiinteät muinaisjäännökset. Tutkimusraportti, Museoviraston arkisto.
- Laakso, Ville ja Sepänmaa, Timo 2015. Nokia Keho. Muinaisjäännösalueen tarkkuusinventointi ja rajaus. Mikroliitti Oy.
- Luoto, Kalle 2006. Arkeologinen osainventointi Nokian Kehon Pappilan ja Latosaaren alueella. Tutkimusraportti, Pirkanmaan maakuntamuseo.
- Luoto, Kalle 2008. Nokia, Keho 2. Rautakaudelle ja historialliselle ajalle ajoittuvan muinaisjäännöksen arkeologinen koekaivaus 21.–29.7.2008. Tutkimusraportti, Pirkanmaan maakuntamuseo.
- Luoto, Kalle 2009. Nokian Kehosta paljastui rautakautinen uuni. Pirkanmaan alta 10. Tampereen museoiden julkaisuja 106: 37–46.
- Luoto, Kalle 2010. Nokia Keho, arkeologinen koekaivaus 2010. Tutkimusraportti, Pirkanmaan maakuntamuseo.
- Rajala, Ulla 1991. Nokia, Keho, Pappila. Kertomus rautakautisen hautaraunion puolikkaan tutkimuskaivauksista 3.6.–26.7.1991. Tutkimusraportti, Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.
- Renvall, Erkki 1985. Nokian kaupungin inventointi. Tutkimusraportti, Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.
- Rinne, Juhani 1904. Pirkkala, Keho. Tarkastuskertomus, Museoviraston arkisto.
- Rinne, Juhani 1905. Kehon kalmisto Pirkkalassa. Kaivauskertomus, Museoviraston arkisto.
- Rinne, Juhani 1907. Rautakauden löytöjä Kehon kappalaisen virkatalon maalta Pirkkalassa. Suomen Museo – Finskt Museum XIV: 59–67.
- Sipilä, Marja 1994. Nokia Keho Pappila. Kertomus rautakautisen kalmiston koekaivauksesta ja kaivauksesta 6.6.–29.7.1994. Tutkimusraportti, Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.
- Sipilä, Marja 1995. Nokia Keho Pappila. Kertomus rautakautisen kalmiston kaivauksesta 26.6.–28.7.1995. Tutkimusraportti, Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.
- Spoof, Lena 1990. Nokia, Keho, Pappila. Rautakautisen hautaraunion (osa) tutkimuskaivaus 23.7.–10.8.1990. Tutkimusraportti, Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.
- Tupala, Ulla 1993. Nokia, Keho, Pappila. Kertomus rautakautisen hautaraunion puolikkaan tutkimuskaivauksista 7.6.–16.7.1993. Tutkimusraportti, Turun yliopisto, arkeologian oppiaine.

Kartat

Kartta 1. Tutkimuskohteena olleet **muinaisjäännösalueet**. Punainen paksu viiva osoittaa tämän tutkimuksen perusteella tehdyn **uuden muinaisjäännösalueerajauksen**, vaalean punainen ohuempi viiva osoittaa aiemman muinaisjäännösalueerajauksen ennen tätä tutkimusta. Keho, alakohde 5 kohdalla sininen viiva osoittaa takymetrillä mitatun röykkiön rajat. Vuoden 2015 tutkimuksissa (Laakso & Sepänmaa) todettu rökkiö mitattiin tuolloin paikoilleen VRS-palveluun kytketyllä GNSS RTK vastaanottimella jossa ilmeisesti mm. tiheään kasvillisuuden takia on ollut muutaman metrin mittavirhe. Rökkiön sijainti siis tarkennettiin nyt takymetrimittauksella. Rökkiön keskikoordinaatti (samalla rökkiön lakipiste) on N 6817932,49 E 313417,27 z 86.37.

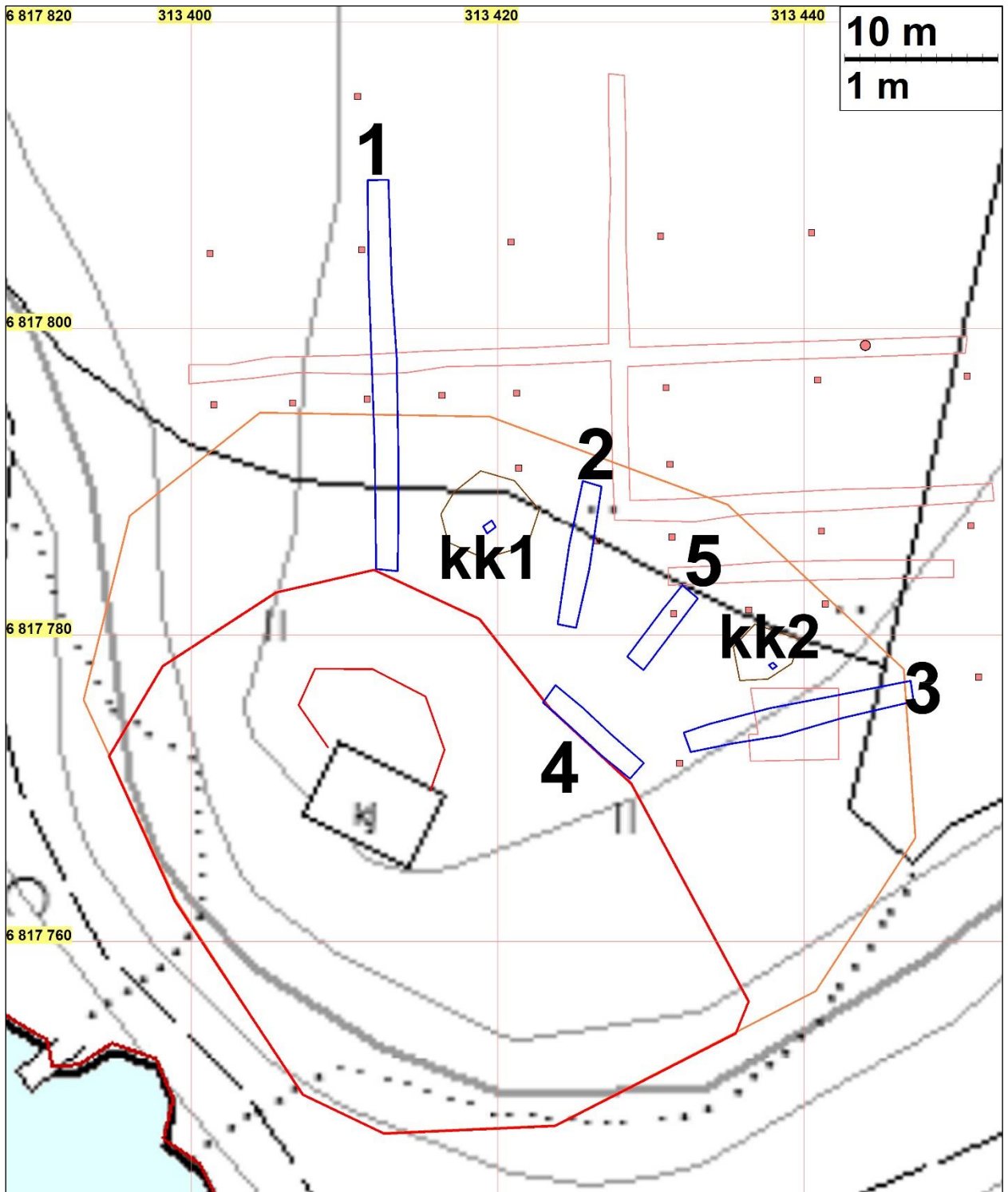
Ilmakuva (koordinaatit ETRS-GK24).

Keho 1 alakohdeet 1-3 ja 5 sekä Keho 2.

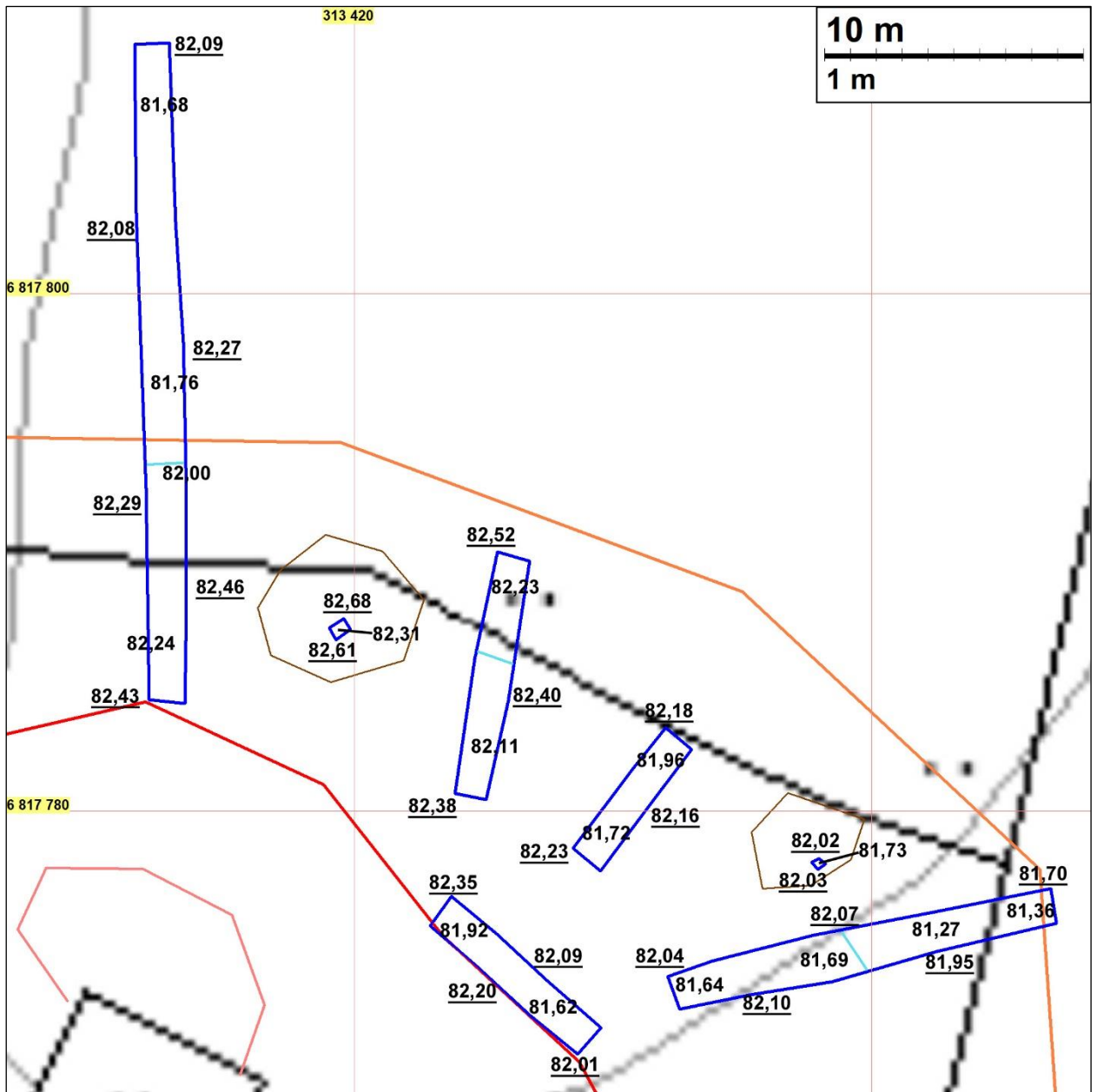
Muinisjäännösalueet suoja-alueineen tämän tutkimuksen jälkeen punaisella.

Alakohde 1 on kokonaan tutkittu rökkiö. Alakohdetta 2 ei tässä tutkimuksessa tutkittu. Keho 2:n rajoja tutkittiin vain sen länsiosalta – pihamaalla ei tutkittu.

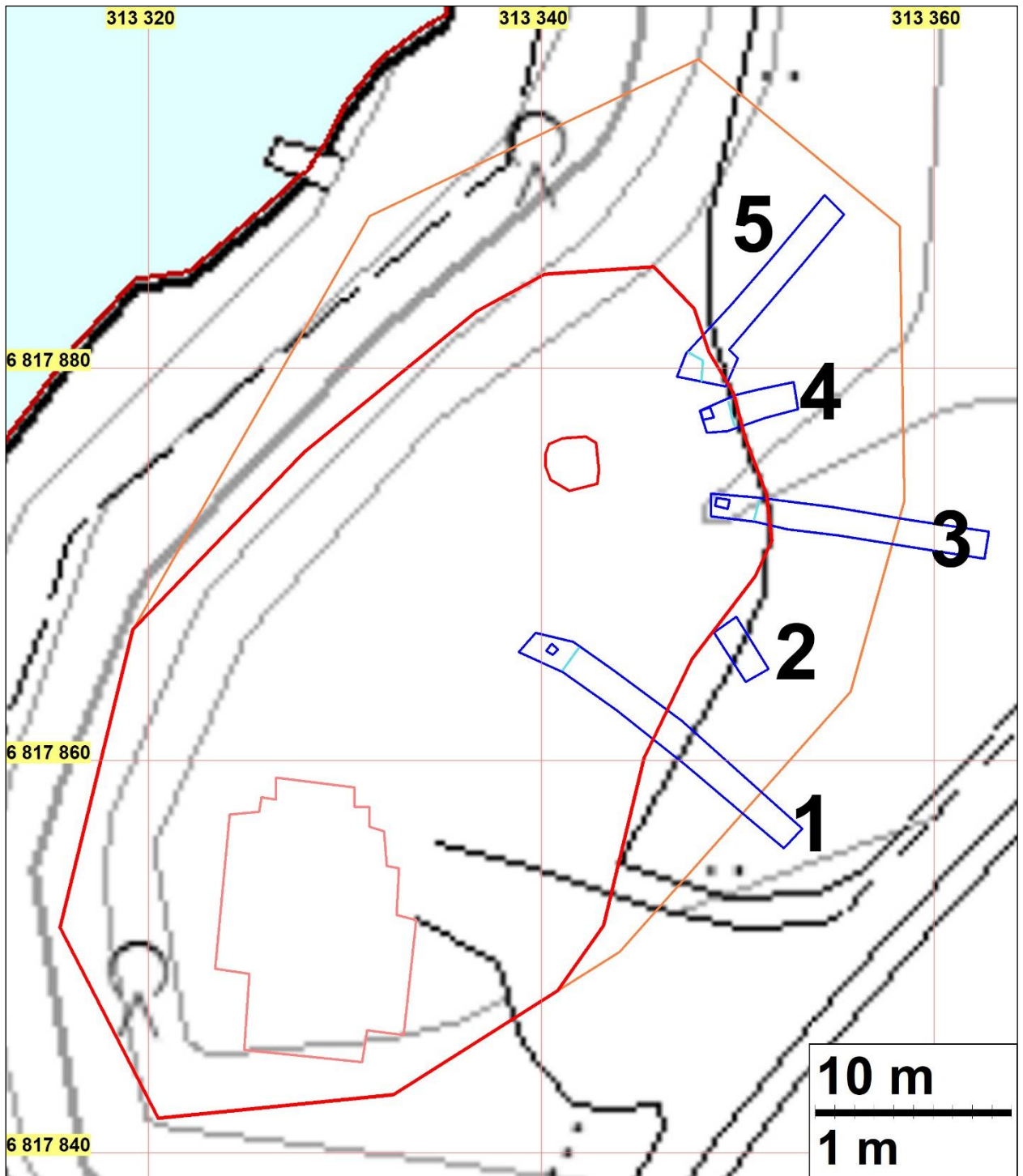
Oluet tummanpunaiset viivat ovat kiinteistörajoja.

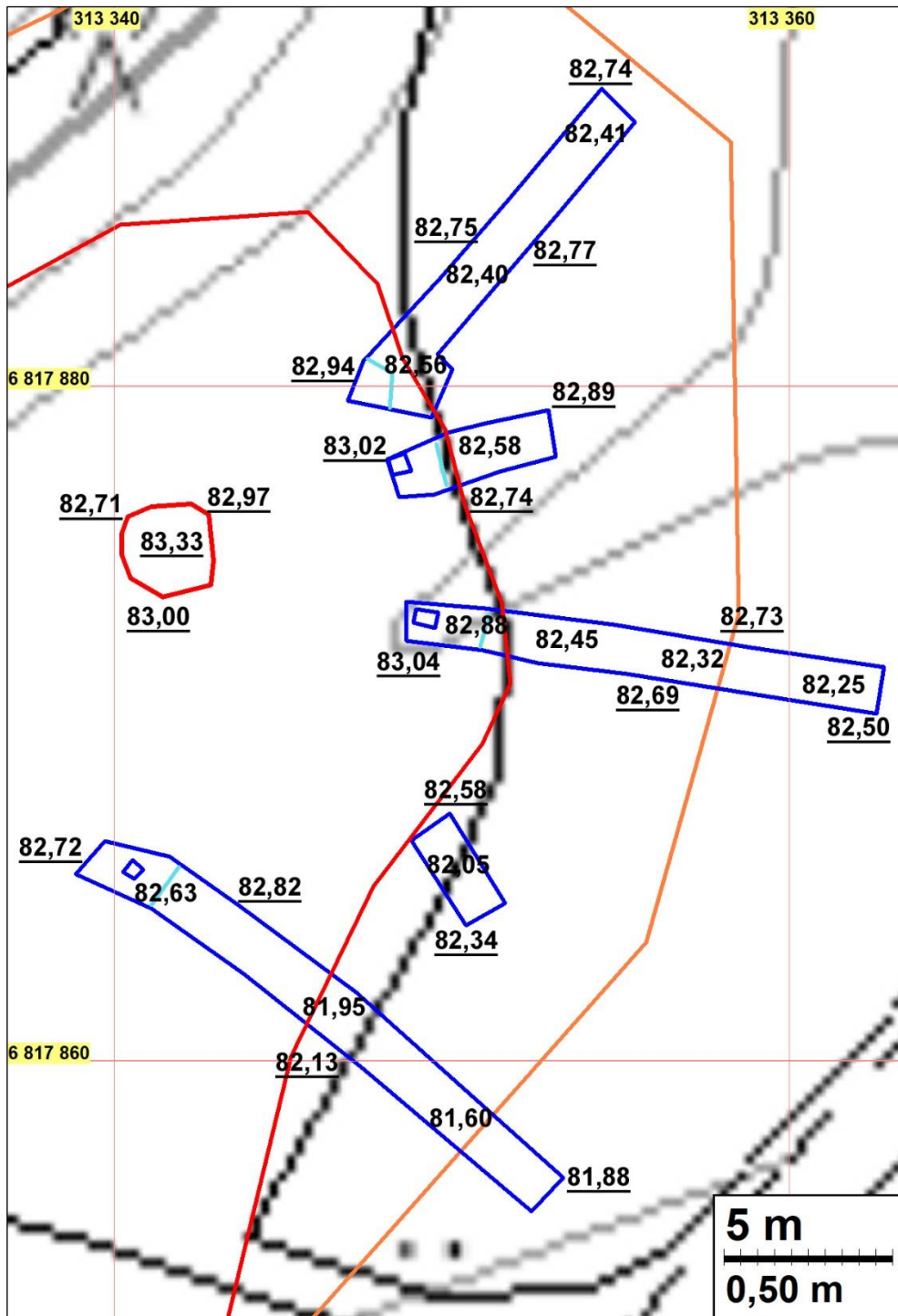
Kartta 2. **Keho, alakohde 1.** Sinisellä rajatut alueet ovat marraskuussa kaivettuja koejia ja –kuoppia. Niitä lähinnä oleva numero kertoo niiden numeron. Punainen viiva rajaa uutta muinaisjäännösalueetta ja oranssi viiva vanhaa muinaisjäännösalueetta. Saunarakennuksen pohjoispuolella oleva punertava viiva osoittaa epämääräisen rökkiön sijainnin. Haalean punaisella merkityt alueet (ojat ja pienet neliöt) ovat Kalle Luodon koekaivauksen (v. 2010) koejien, kaivausalue 1:n sekä koekuoppien sijainteja.

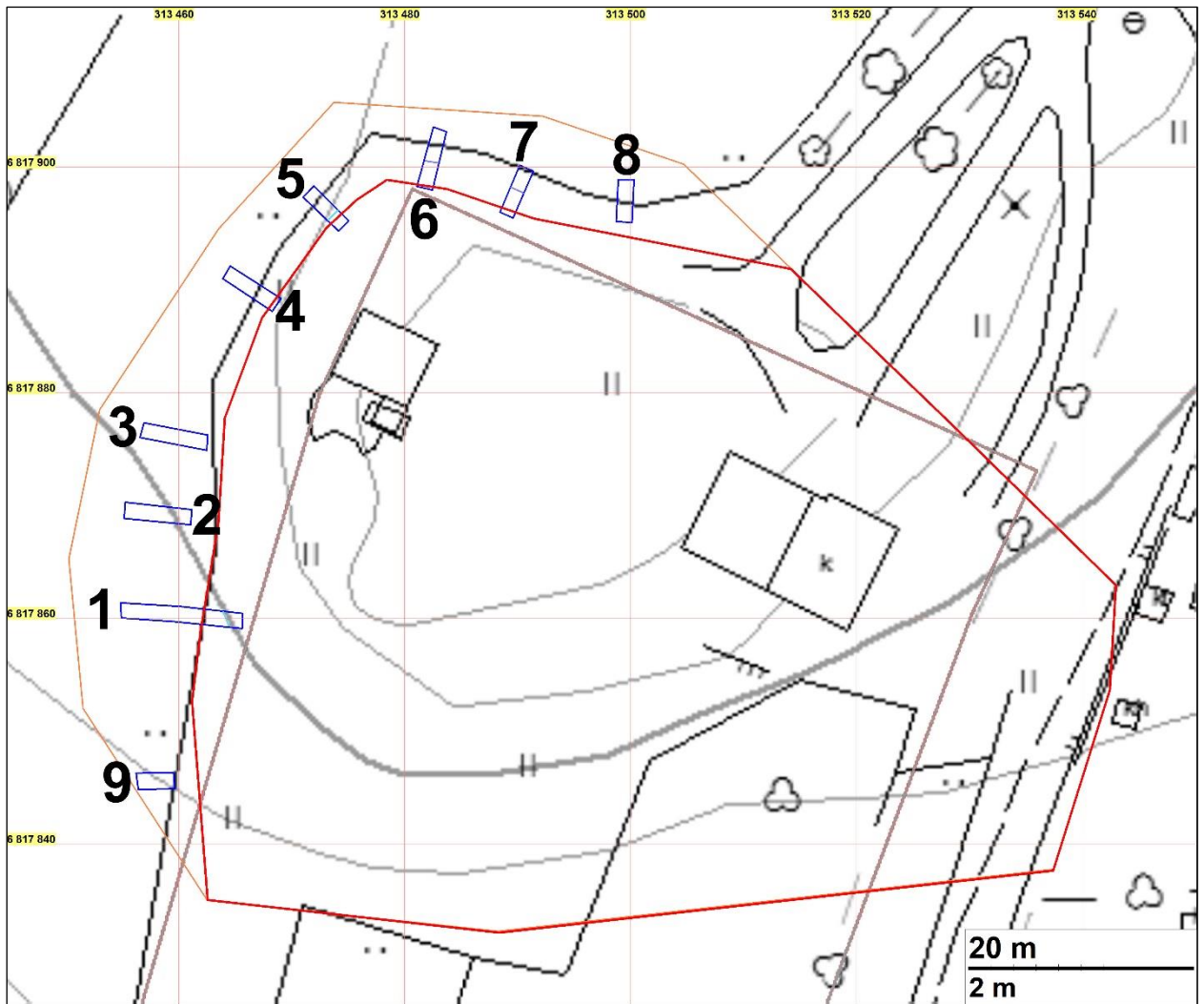
Kartta 3. **Keho, alakohde 1.** Sinisellä rajatut alueet ovat marraskuussa kaivettuja koeojia ja -kuoppia (ojien numerointi edellisessä kartassa). Koeojien ja -kuoppien kohdalla ja vieressä olevat luvut ovat korkeuslukuja – alleviivatut luvut ovat pinta- ja alleviivaamattomat luvut pohjalukuja. Koeojissa 1, 2 ja 3 näkyvä turkoosi viiva osoittaa savimoreenin havaittua reunaa. Punainen viiva rajaa uutta muinaisjäännösalueetta ja oranssi viiva vanhaa muinaisjäännösalueetta. Saunarakennuksen pohjoispuolella oleva punertava viiva osoittaa epämääräisen röykkiön sijainnin.

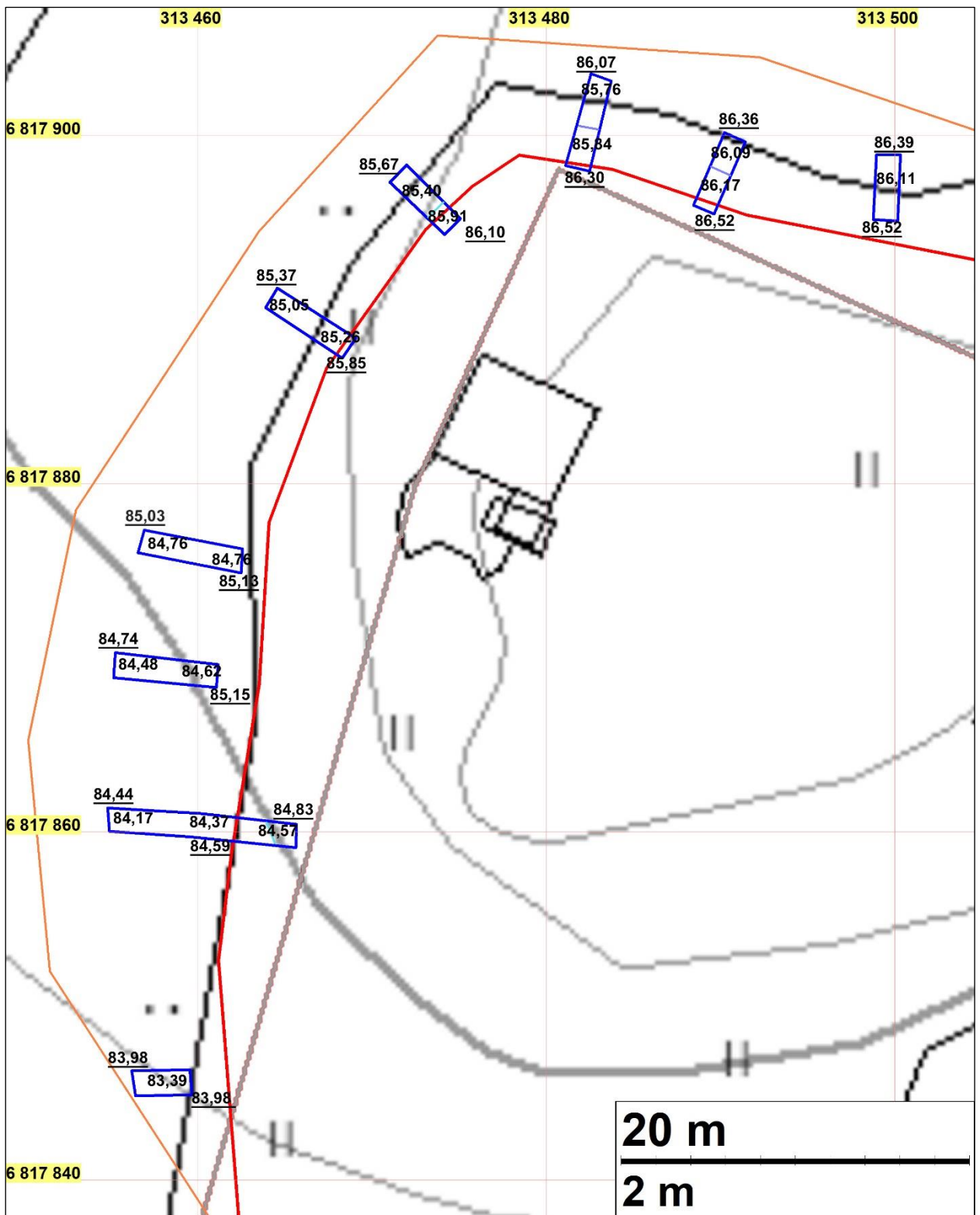
Kartta 4. **Keho, alakohde 3**. Sinisellä rajatut alueet ovat marraskuussa kaivettuja koeojia. Niitä lähinnä oleva numero kertoo niiden numeron. Punainen viiva rajaa uutta muinaisjäännösalueetta ja oranssi viiva vanhaa muinaisjäännösalueetta. Muinaisjäännösalueen koillisosassa oleva punaisella viivalla rajattu pienempi alue on tutkimaton rökkiö. Haalean punaisella rajattu kulmikas alue kartan lounaiskulmassa on Marja Sipilän vuosina 1994 ja 1995 paikalta pois kaivaman hautauksen kohta.

Kartta 5. **Keho, alakohde 3.** Sinisellä rajatut alueet ovat marraskuussa kaivettuja koeojia (ojien numerointi edellisessä kartassa). Koeojien kohdalla ja vieressä olevat luvut ovat korkeuslukuja – alleviivatut luvut ovat pinta- ja alleviivaamattomat luvut pohjalukuja. Koeojissa 1, 3, 4 ja 5 näkyvä turkoosi viiva osoittaa kivien havaittua reuna-alueita. Koeojien 1, 3 ja 4 länsipäättyihin on merkitty myös niihin kaivettujen koekuoppien sijainti sinisellä viivalla. Punainen viiva rajaa uutta muinaisjäännösalueita ja oranssi viiva vanhaa muinaisjäännösalueita. Muinaisjäännösalueen koillisosassa oleva punaisella viivalla rajattu pienempi alue on tutkimaton röykkiö.

Kartta 6. **Keho 2.** Sinisellä rajatut alueet ovat marraskuussa kaivettuja koeojia. Niitä lähinnä oleva numero kertoo niiden numeron. Punainen viiva rajaa uutta muinaisjännösalueetta ja oranssi viiva vanhaa muinaisjännösalueetta.

Kartta 7. **Keho 2.** Sinisellä rajatut alueet ovat marraskuussa kaivettuja koejia (ojien numerointi edellisessä kartassa). Koeojien kohdalla ja vieressä olevat luvut ovat korkeuslukuja – alleviivat luvut ovat pinta- ja alleviivaamattomat luvut pohjalukuja. Koeojissa 1 ja 5 näkyvä turkoosi viiva osoittaa havaittuja rakenteita. Koeojien 6 ja 7 keskivaiheille on merkitty niissä havaittu pelto-oja. Punainen viiva rajaa uutta muinaisjännösalueita ja oranssi viiva vanhaa muinaisjännösalueita.